

D E K R E T

z dnia 25 czerwca 1954 r.

o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

R o z d z i a ł I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. 1. Powszechne zaopatrzenie emerytalne stanowi system obowiązkowego zabezpieczenia pracowników i ich rodzin.

2. Powszechne zaopatrzenie emerytalne jest realizowane z funduszy państwowych, tworzonych ze składek opłacanych przez zakłady pracy, bez jakichkolwiek potrąceń z wynagrodzenia pracowników.

Art. 2. Powszechne zaopatrzenie emerytalne zapewnia świadczenia:

- 1) pracownikom — na starość lub w razie inwalidztwa,
- 2) rodzinom pracowników i rencistów — w razie utraty żywiciela.

Art. 3. 1. Powszechne zaopatrzenie emerytalne obejmuje:

A. Świadczenia pieniężne:

- 1) rentę starczą
- 2) rentę inwalidzką
- 3) rentę rodzinną
- 4) dodatki do rent
- 5) zasiłek pogrzebowy.

B. Świadczenia w naturze:

- 6) pomoc leczniczą i położniczą
- 7) protezowanie
- 8) przysposobienie zawodowe
- 9) umieszczenie w domu rencistów.

2. Prawo do świadczeń ustala i świadczenia pieniężne wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Zakład).

Art. 4. 1. Pracownikami w rozumieniu dekretu są:

- 1) pracownicy fizyczni i umysłowi zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, mianowania lub nakazu pracy,
- 2) osoby, które pełnią funkcje z wyboru, jeżeli z tego tytułu otrzymują wynagrodzenie stanowiące główne źródło ich utrzymania.

2. Za pracowników uważa się również:

- 1) osoby uczęszczające do szkół przysposobienia zawodowego,
- 2) osoby uczęszczające do szkół partyjnych i szkół związków zawodowych pod warunkiem bezpośredniego poprzedniego zatrudnienia,
- 3) osoby wykonujące pracę w zakładach pracy w związku z nauką zawodu,
- 4) chałupników, dla których praca chałupnicza stanowi główne źródło utrzymania; rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej określa, które osoby uważa się za chałupników w rozumieniu dekretu.

Art. 5. 1. Nie są pracownikami w rozumieniu dekretu cudzoziemcy, zatrudnieni w przedstawicielstwach i misjach państw obcych albo w międzynarodowych instytucjach lub komisjach.

2. Zatrudnieni w nie uspołecznionym zakładzie pracy małżonek oraz najbliżsi krewni i powinowaci osoby, na której rachunek zakład jest prowadzony, korzystają tylko ze świadczeń, przewidzianych w dekrete z tytułu wypadku lub choroby zawodowej, o ile:

- a) umowa o pracę lub umowa o naukę zawodu została zawarta w formie aktu notarialnego i
- b) nie mieszkają wspólnie z osobą, na rachunek której zakład jest prowadzony.

3. Najbliższymi krewnymi i powinowatymi w rozumieniu ust. 2 są: dzieci własne i przysposobione, pasierbowie, rodzice, ojczym, macocha, wnuki, dziadkowie, rodzeństwo, teściowie, zięciowie i synowie.

Art. 6. 1. Zaopatrzenia oficerów, podoficerów i szeregowców Sił Zbrojnych, jak również funkcjonariuszów organów bezpieczeństwa publicznego, Milicji Obywatelskiej i Straży Więziennej oraz ich rodzin, regulują osobne przepisy.

2. Rada Ministrów ustala odrębne przepisy o zaopatrzeniu dla niektórych grup pracowników kolejowych.

Art. 7. 1. Za okresy zatrudnienia uważa się okresy pracy wykonywanej na obszarze Państwa Polskiego, jeżeli pracownikowi przysługuje za nie wynagrodzenie. Za okresy zatrudnienia uważa się również okresy nauki osób wymienionych w art. 4 ust. 2 pkt. 1, 2 i 3.

2. Okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą po Wyzwoleniu w polskich przedstawicielstwach i misjach oraz delegowanych do międzynarodowych instytucji lub komisji uważa się za zatrudnienie na obszarze Państwa Polskiego.

3. Okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą, nie wymienionego w ust. 2, uważa się za zatrudnienie na obszarze Państwa Polskiego pod warunkiem, że okres zatrudnienia w Polsce Ludowej po Wyzwoleniu wynosił co najmniej 5 lat. Warunek ten nie jest wymagany od osób, które były zatrudnione na obszarze Związku Socjalistycznych Republik Rad.

4. Minister Pracy i Opieki Społecznej ustala, jakie okresy zatrudnienia uważa się za okresy zatrudnienia na obszarze Państwa Polskiego, zasady udzielania świadczeń z tytułu okresów zatrudnienia za granicą oraz inne przypadki, w których warunek 5 lat zatrudnienia w Polsce po Wyzwoleniu nie jest wymagany.

Art. 8. 1. Do okresów zatrudnienia (art. 7) zalicza się okresy:

- 1) pobierania zasiłku z ubezpieczenia społecznego z powodu choroby lub macierzyństwa,
- 2) nauki w szkole, do której pracownik został skierowany przez zakład pracy,
- 3) nauki w szkołach wyższych jeżeli pracownik był zatrudniony bezpośrednio przed wstąpieniem do szkoły,
- 4) aspirantury naukowej, pod warunkiem uprzedniego zatrudnienia,
- 5) służby w Wojsku Polskim po dniu 1 listopada 1913 r.,
- 6) służby w polskich formacjach wojskowych w ZSRR po dniu 13 maja 1943 r.,
- 7) służby w oddziałach Owardii Ludowej lub Armii Ludowej,

8) służby w Armii Związku Socjalistycznych Republik Rad,

9) służby w polskich formacjach wojskowych na zachodzie w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 13 lutego 1946 r.,

10) pobytu w niewoli w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r.,

11) pobytu w niemieckich obozach koncentracyjnych w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r.,

12) pobytu w obozach pracy przymusowej w czasie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 9 maja 1945 r., jeżeli skierowanie do obozu nastąpiło na skutek represji okupanta,

13) działalności rewolucyjnej,

14) pobytu w więzieniach i w obozach odosobnienia za działalność rewolucyjną,

15) służby w oddziałach partyzanckich nie wymienionych w pkt 7, które prowadziły walkę z hitlerowskim okupantem,

16) służby w wojskowych oddziałach ludowych w czasie wojny domowej w Hiszpanii,

17) bezrobocia przed Wyzwoleniem, udowodnionego dokumentami.

2. Okresy wymienione w ust. 1 pkt 9 — 12 zalicza się do okresów zatrudnienia, jeżeli pracownik bezpośrednio przed tymi okresami był zatrudniony i posiada co najmniej pięcioletni okres zatrudnienia po Wyzwoleniu.

3. Minister Pracy i Opieki Społecznej określa zasady i tryb zaliczania do okresów zatrudnienia okresów wymienionych w ust. 1 pkt 13 — 16.

4. Do okresów zatrudnienia zalicza się również okresy służby z poboru w charakterze szeregowca lub niezawodowego podoficera w formacjach wojskowych nie wymienionych w ust. 1, na zasadach określonych przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

5. Okresy wymienione w ust. 1 nie są zaliczane, jeżeli ten sam czas został zaliczony z tytułu zatrudnienia (art. 7).

Art. 9. Minister Pracy i Opieki Społecznej określa przypadki, w których przepisy ustawy z dnia 1 lipca 1949 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. Nr 42, poz. 304 z późniejszymi zmianami), dotyczące weryfikacji praw emerytalnych pracowników, zatrudnionych na podstawie mianowania, będą stosowane do osób, które działały na szkodę Narodu i Państwa Polskiego, uprawiały lub popierały działalność antydemokratyczną lub działalność przyczyniającą się do faszyzacji życia w Polsce.

Art. 10. 1. Ustala się dwie kategorie zatrudnienia pracowników:

- 1) I kategorię — obejmującą pracowników zatrudnionych pod ziemią oraz pracowników zatrudnionych w warunkach szkodliwych dla zdrowia,
- 2) II kategorię — obejmującą wszystkich pozostałych pracowników.

2. Rada Ministrów określa rodzaje prac objętych I kategorią oraz warunki zaliczania pracowników do I kategorii zatrudnienia.

Art. 11. 1. Podstawę wymiaru renty stanowi przeciętny miesięczny zarobek faktyczny z ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia, najwyżej jednak 1200 zł.

2. Za zarobek uważa się pełny, bez jakichkolwiek potrąceń zarobek w gotówce, przysługujący pracownikowi z tytułu zatrudnienia z wszelkimi dodatkami wpływającymi trwale na jego wysokość.

3. Dla osób wymienionych w art. 4 ust. 2 pkt 1 i 2 za podstawę wymiaru renty przyjmuje się przeciętny miesięczny zarobek faktyczny z ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia przed skierowaniem do szkoły, najwyżej jednak 1200 zł.

4. Szczegółowe zasady obliczania podstawy wymiaru renty określa Minister Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 12. 1. Za nieprzerwany okres zatrudnienia uważa się okres zatrudnienia pracownika po Wyzwoleniu bez przerwy w ostatnim zakładzie pracy przed powstaniem prawa do renty.

2. Okres zatrudnienia w ostatnim zakładzie pracy uważa się za nieprzerwany, jeżeli pracownik przerwał zatrudnienie w tym zakładzie pracy z powodu:

- 1) służby wojskowej,
- 2) nauki w szkołach określonych w art. 4 ust. 2 pkt 1 i 2 i art. 8 ust. 1 pkt 2,
- 3) odbywania aspirantury naukowej,
- 4) zatrudnienia w innym zakładzie pracy na podstawie wyboru,
- 5) niezdolności do pracy, w czasie której służyło mu prawo do zasiłku z ubezpieczenia społecznego z tytułu choroby lub macierzyństwa,
- 6) inwalidztwa

i powrócił do zatrudnienia w tym zakładzie pracy najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od ustania wymienionych przyczyn.

3. Okres zatrudnienia uważa się za nieprzerwany, jeżeli pracownik zmienił zakład pracy z powodu:

- 1) służby wojskowej,
- 2) nauki w szkołach określonych w art. 4 ust. 2 pkt 1 i 2 i art. 8 ust. 1 pkt 2,
- 3) odbywania aspirantury naukowej,
- 4) niezdolności do pracy, w czasie której służyło mu prawo do zasiłku z ubezpieczenia społecznego z tytułu choroby lub macierzyństwa,
- 5) inwalidztwa

i podjął ponowne zatrudnienie w innym zakładzie pracy najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od ustania wymienionych przyczyn, jeżeli poprzedni zakład pracy odmówił przyjęcia go do pracy.

4. Okres zatrudnienia uważa się również za nieprzerwany, jeżeli pracownik zmienił zakład pracy z powodu:

- 1) przeniesienia służbowego lub innego zarządzenia,
- 2) przeniesienia służbowego małżonka do innej miejscowości,
- 3) objęcia zatrudnienia na podstawie wyboru,
- 4) redukcji etatów,
- 5) likwidacji zakładu pracy,
- 6) zakończenia robót

i przerwa w zatrudnieniu z wymienionych przyczyn nie przekraczała 3 miesięcy.

Art. 13. Inwalidą w rozumieniu dekretu jest osoba, która została uznana za niezdolną do pracy i zaliczona do jednej z następujących grup:

- 1) do I grupy inwalidów — obejmującej osoby niezdolne do jakiejkolwiek pracy i potrzebujące stałej opieki innej osoby,
- 2) do II grupy inwalidów — obejmującej osoby niezdolne do jakiejkolwiek pracy, lecz nie potrzebujące stałej opieki innej osoby,
- 3) do III grupy inwalidów — obejmującej osoby niezdolne do systematycznej pracy w swoim zawodzie w zwykłych warunkach istniejących w tym zawodzie, lecz zdolne do pracy dorywczej albo przy skróconym dniu pracy lub w innym zawodzie ze znacznym obniżeniem kwalifikacji.

Art. 14. 1. Utratę zdolności do pracy, grupę inwalidów, do której dana osoba ma być zaliczona, datę powstania inwalidztwa, związek przyczynowy inwalidztwa z wypadkiem w zatrudnieniu lub chorobą zawodową, kierowanie na leczenie oraz możliwości zatrudnienia w dotychczasowym lub innym zawodzie ustalają komisje lekarskie do spraw inwalidztwa i zatrudnienia.

2. Komisja ustala datę powstania inwalidztwa w przypadkach, gdy od tego zależy stwierdzenie prawa do renty. Jeżeli komisja nie może ustalić daty powstania inwalidztwa, ustala okres czasu, w którym powstało inwalidztwo; końcową datę tego okresu przyjmuje się za datę powstania inwalidztwa. Jeżeli komisja nie może ustalić ani daty, ani okresu powstania inwalidztwa, przyjmuje się jako datę powstania inwalidztwa datę zgłoszenia wniosku o rentę lub datę wcześniejszego orzeczenia komisji.

3. Organizację komisji wymienionych w ust. 1, szczegółowe określenie ich zadań i postępowanie przed nimi regulują odrębne przepisy.

Art. 15. 1. Prawo do świadczeń określonych dekretem powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków, wymaganych przez dekret do uzyskania tego prawa, jednakże prawo do renty inwalidzkiej powstaje z dniem utraty prawa do zasiłku chorobowego.

2. Renty wypłaca się od dnia powstania prawa do renty, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od dnia zgłoszenia wniosku.

× **Art. 16. 1.** W razie zbiegu u jednej osoby prawa do dwóch lub więcej rent, przewidzianych niniejszym dekretem, przysługuje tylko jedna renta, a mianowicie wyższa lub wybrana przez zainteresowanego.

2. W razie zbiegu u jednej osoby prawa do renty przysługującej na podstawie niniejszego dekretu z prawem do innego świadczenia o charakterze rentowym wypłaca się również tylko jedno świadczenie, a mianowicie wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Ograniczenie powyższe nie dotyczy prawa do wynagrodzenia szkód wywołanych chorobą, niezdolnością do pracy oraz śmiercią.

3. Minister Pracy i Opieki Społecznej określa zasady, które należy stosować w razie zbiegu u jednej osoby prawa do świadczeń na podstawie niniejszego dekretu z prawem do świadczeń z instytucji zagranicznych.

Art. 17. Prawa do świadczeń przewidzianych w dekrete nie nabywa, a nabyte traci osoba, która wywołała przestępstwem umyślnym okoliczności, uzasadniające powstanie prawa do świadczeń lub ich zwiększenie.

Art. 18. 1. W razie zajęcia okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, nastę-

puje na wniosek zainteresowanego lub z urzędu ponowne ustalenie świadczeń.

2. Podwyższenie renty na wniosek zainteresowanego lub z urzędu następuje od najbliższego terminu jej płatności, przypadającego po wydaniu decyzji podwyższającej.

3. Obniżenie lub wstrzymanie renty następuje od najbliższego terminu jej płatności, przypadającego po upływie miesiąca od wydania decyzji obniżającej lub wstrzymującej rentę, z wyjątkiem przypadków uprawniających Zakład do wstrzymania renty z mocą wsteczną.

Art. 19. Prawo do świadczeń ustaje:

- 1) gdy odpadnie którykolwiek z warunków wymaganych do przyznania świadczenia,
- 2) ze śmiercią osoby uprawnionej.

Art. 20. 1. Wypłatę świadczeń wstrzymuje się, jeżeli prawo do tych świadczeń ustało lub okaże się, że nie istniało.

2. Rencista jest obowiązany do zwrotu pobranych kwot, jeżeli był pouczony przez Zakład o okolicznościach powodujących ustanie prawa do świadczeń lub wstrzymanie ich wypłaty, a pobiera te świadczenia mimo zajęcia powyższych okoliczności. W przypadkach uzasadnionych szczególnymi okolicznościami Zakład może odstąpić od żądania zwrotu.

3. Rencista, który korzystał nieprawnie ze świadczeń na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach złej woli — obowiązany jest do zwrotu nieprawnie pobranych kwot, niezależnie od odpowiedzialności karnej.

4. Minister Pracy i Opieki Społecznej ureguje sprawę wstrzymania wypłaty renty osobom pozbawionym wolności oraz udzielania świadczeń członkom rodzin tych osób.

Art. 21. 1. Zakład ma prawo potrącać z należnych świadczeń rentowych:

- 1) zaliczki wypłacone na poczet należnych świadczeń rentowych,
- 2) nieprawnie pobrane (art. 20 ust. 2 i 3) świadczenia rentowe z Zakładu lub innych instytucji oraz zasiłki z tytułu ubezpieczenia rodzinnego lub na wypadek choroby i macierzyństwa,
- 3) zapomogi wypłacone z tytułu pomocy społecznej, jeżeli przy wypłacie zastrzeżono ich potrącenie.

2. Na pokrycie kwot wypłaconych z tytułów wymienionych w ust. 1 Zakład ma prawo:

- 1) potrącić całą należność przysługującą za okres od daty powstania prawa do świadczeń rentowych do daty wydania ostatecznej decyzji przyznającej te świadczenia,
- 2) dokonywać z wypłacanych rent potrąceń w wysokości nie przekraczającej 20% renty.

Art. 22. Świadczenia pieniężne, przewidziane w dekrecie mogą ulec zajęciu tylko na zaspokojenie roszczeń alimentacyjnych w wysokości i na zasadach określonych w kodeksie postępowania cywilnego.

Art. 23. 1. W razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, uprawnienia jej, wynikające ze zgłoszonego wniosku, przechodzą na pozostałego przy życiu małżonka oraz na dzieci, a w razie ich braku — kolejno na: wnuków, rodziców, dziadków i rodzeństwo.

2. Przejście uprawnień następuje pod warunkiem, że zmarły pozostawał na utrzymaniu tych osób bądź też osoby te były na utrzymaniu zmarłego. Osoby, na które przechodzą uprawnienia wymienione w ust. 1, mają prawo dalszego prowadzenia nie ukończonego jeszcze postępowania w celu ustalenia świadczeń.

Art. 24. Renty wypłaca się w okresach miesięcznych.

Art. 25. 1. Uspołeczniony zakład pracy obowiązany jest zwrócić Zakładowi świadczenia wypłacone przez Zakład osobom uprawnionym tylko w przypadkach, kiedy choroba, niezdolność do pracy lub śmierć pracownika spowodowane zostały naruszeniem przez zakład pracy jego obowiązków, wynikających z przepisów dotyczących ochrony życia i zdrowia pracowników.

2. Prawo Zakładu do żądania zwrotu świadczeń przedawnia się z upływem 3 lat od daty powzięcia przez Zakład wiadomości o chorobie, niezdolności do pracy lub śmierci pracownika. Bieg terminu prekluzyjnego przewidzianego w postępowaniu arbitrażowym liczy się również od powyższej daty.

3. Osoby uprawnione do świadczeń w myśl dekretu mogą dochodzić od uspołecznionego zakładu pracy wynagrodzenia szkód wywołanych chorobą, niezdolnością do pracy lub śmiercią tylko w przypadkach ustalonych w ust. 1. Wynagrodzenie szkód ogranicza się do kwoty, o którą wynagrodzenie szkody należne w myśl przepisów prawa cywilnego przewyższa świadczenia należne od Zakładu.

Art. 26. 1. Nie uspołeczniony zakład pracy jest obowiązany zwrócić Zakładowi równowartość świadczeń należnych od Zakładu osobom uprawnionym, jeżeli choroba, niezdolność do pracy lub śmierć są następstwem okoliczności, uzasadniających odpowiedzialność nie uspołecznionego zakładu pracy w myśl przepisów prawa cywilnego. Na żądanie Zakładu nie uspołeczniony zakład pracy obowiązany jest zwrócić Zakładowi zamiast równowartości renty jednorazowe odszkodowanie, obliczone na zasadach prawa cywilnego.

2. Osoby uprawnione do świadczeń w myśl dekretu mogą dochodzić od nie uspołecznionego zakładu pracy wynagrodzenia szkód wywołanych chorobą, niezdolnością do pracy lub śmiercią na zasadach ustalonych w ust. 1. Wynagrodzenie szkód ogranicza się do kwoty, o którą wynagrodzenie szkody należne w myśl przepisów prawa cywilnego przewyższa świadczenia należne od Zakładu.

Art. 27. Roszczenia o wynagrodzenie szkód przeciwko osobom trzecim, przysługujące w myśl przepisów prawa cywilnego uprawnionym do świadczeń na podstawie dekretu, na skutek spowodowania przez te osoby choroby, niezdolności do pracy lub śmierci, przechodzą z mocy prawa na Zakład do wysokości należnych od Zakładu świadczeń. Uprawnieni do świadczeń zachowują prawo dochodzenia przeciw osobom trzecim odszkodowania w granicach kwoty, o którą wynagrodzenie szkody, należne w myśl przepisów prawa cywilnego, przewyższa świadczenia należne od Zakładu.

R o z d z i a ł II.

Renta starcza.

Art. 28. 1. Renta starcza przysługuje pracownikowi, który posiada wymagany okres zatrudnienia i osiągnął wiek starczy:

- 1) w czasie zatrudnienia lub
- 2) w ciągu 2 lat po ustaniu zatrudnienia, chyba że zwolnienie nastąpiło na prośbę pracownika.

2. Jeżeli pracownik ukończył wiek starczy przed osiągnięciem wymaganego okresu zatrudnienia, prawo do renty starczej powstaje z chwilą osiągnięcia wymaganego okresu zatrudnienia.

Art. 29. Okres zatrudnienia wymagany do uzyskania renty starczej wynosi 25 lat dla mężczyzn, a 20 lat dla kobiet.

Art. 30. Wiek starczy wynosi:

- a) dla pracowników I kategorii zatrudnienia — 60 lat dla mężczyzn, a 55 lat dla kobiet,
- b) dla pracowników II kategorii zatrudnienia — 65 lat dla mężczyzn, a 60 lat dla kobiet.

Art. 31. Renta starcza wynosi miesięcznie dla pracowników I kategorii zatrudnienia 60%, a dla pracowników II kategorii zatrudnienia 40% podstawy wymiaru renty.

Art. 32. 1. Wysokość renty starczej ulega na wniosek zainteresowanego ponownemu ustaleniu, jeżeli:

- 1) po przyznaniu renty był zatrudniony i jego przeciętny miesięczny zarobek w okresie ostatnich 3 lat był wyższy niż przeciętny miesięczny zarobek, który był obliczony dla ustalenia podstawy wymiaru renty,
- 2) w powyższym trzyletnim okresie nie było przerw w pracy, wynoszących łącznie więcej niż 6 miesięcy.

2. Dla ponownego ustalenia renty przyjmuje się za podstawę wymiaru przeciętny miesięczny zarobek z ostatnich 3 lat, ~~najwyżej jednak 1 200 zł.~~

Art. 33. 1. Jeżeli pobierający rentę starczą został zaliczony do I grupy inwalidów, renta starcza ulega na jego wniosek zamianie na rentę inwalidzką, przysługującą w razie inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa.

2. Jeżeli pobierający rentę starczą uległ wypadkowi w zatrudnieniu lub zachorował na chorobę zawodową, renta starcza ulega na jego wniosek zamianie na rentę inwalidzką, przysługującą w razie inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej.

R o z d z i a ł III.

Renta inwalidzka.

Art. 34. Renta inwalidzka przysługuje pracownikowi, który posiada wymagany okres zatrudnienia i stał się inwalidą:

- 1) w czasie zatrudnienia lub
- 2) w ciągu 2 lat po ustaniu zatrudnienia, chyba że zwolnienie nastąpiło na prośbę pracownika.

Art. 35. Pracownik jest inwalidą, jeżeli stał się niezdolny do pracy wskutek wypadku w zatrudnieniu, choroby zawodowej lub innych przyczyn i został zaliczony do jednej z grup inwalidów.

Art. 36. 1. Za wypadek w zatrudnieniu uważa się nagłe zdarzenie spowodowane przyczyną zewnętrzną, które zaszło w związku z zatrudnieniem,

2. Za wypadki pozostające w związku z zatrudnieniem uważa się w szczególności wypadki, którym ulegli pracownicy:

- 1) podczas lub w związku z wykonywaniem swoich zwykłych czynności albo poleceń osób, którym pracownik podlega z tytułu swego zatrudnienia,
- 2) w związku z wykonywaniem czynności w interesie zakładu pracy, nawet bez polecenia,
- 3) przy przechowywaniu, czyszczeniu, naprawie i przenoszeniu narzędzi pracy, chociażby dostarczonych przez samego pracownika,
- 4) w drodze do pracy i z pracy.

3. Minister Pracy i Opieki Społecznej określa, jakie wypadki pracowników należy uważać za zrównane z wypadkami, wymienionymi w ust. 2.

4. Minister Pracy i Opieki Społecznej reguluje również sprawę świadczeń dla osób, które ulegną wypadkowi nie będąc pracownikami.

Art. 37. 1. Za choroby zawodowe uważa się choroby powstające wskutek wykonywania określonego zawodu, z istoty danej pracy lub z powodu warunków, w których się ona odbywała.

2. Rada Ministrów ustala wykaz chorób zawodowych uprawniających do świadczeń przewidzianych w dekreście w razie inwalidztwa lub śmierci z powodu choroby zawodowej oraz warunki do uzyskania tych świadczeń.

Art. 38. 1. Okres zatrudnienia wymagany do uzyskania renty inwalidzkiej wynosi dla pracowników w wieku:

powyżej 18 lat do 20 lat	— 1 rok
" 20 " " 22 "	— 2 lata
" 22 " " 25 "	— 3 "
" 25 " " 30 "	— 4 "

2. Dla pracowników w wieku powyżej 30 lat okres zatrudnienia wymagany do uzyskania renty inwalidzkiej wynosi 5 lat, które powinny przypadać na okres ostatnich 10 lat przed ustaniem zatrudnienia. Do okresu dziesięcioletniego nie wlicza się okresów pobierania renty inwalidzkiej.

3. Jeżeli pracownik nie ma okresu zatrudnienia, ustalonego w ust. 1 lub 2, dla grupy pracowników obejmujących jego wiek, ale ma mniejszy okres zatrudnienia, ustalony dla pracowników bezpośrednio poprzedzającej grupy, przyjmuje się, że ma okres zatrudnienia, wymagany do uzyskania renty inwalidzkiej, jeżeli pracował bez przerwy od chwili przejścia z grupy pracowników młodszych do grupy pracowników starszych do daty powstania inwalidztwa.

4. Okres zatrudnienia wymieniony w ust. 1 i 2 nie jest wymagany, jeżeli inwalidztwo powstało:

- a) wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej,
- b) w wieku poniżej 18 lat,
- c) w wieku poniżej 20 lat, jeśli pracownik rozpoczął zatrudnienie przed ukończeniem 18 lat i pracował bez przerwy do daty powstania inwalidztwa.

5. Okresy zatrudnienia wymienione w ust. 1, 2 lub 3 nie są wymagane od małżonka, który nie ma prawa do renty rodzinnej, jeżeli podjął zatrudnienie najpóźniej w ciągu 10 miesięcy od śmierci pracownika lub rencisty

i stał się inwalidą przed uzyskaniem tych okresów, najpóźniej jednak w ciągu 6 lat po jego śmierci. Przepis powyższy ma zastosowanie również w razie ustania prawa do renty rodzinnej u małżonka, przy czym wymienione okresy dziesięciomiesięczny i sześcioletni liczą się od daty ustania prawa do renty.

Art. 39. 1. W zależności od kategorii zatrudnienia, przyczyny inwalidztwa i grupy inwalidów renta inwalidzka wynosi miesięcznie:

Grupa inwalidów	Przyczyny inwalidztwa		
	wypadek lub choroba zawodowa	inne przyczyny	
	Kategoria zatrudnienia		
	I i II	I	II
podstawa wymiaru			
I	100	70	60
II	75	50	40
III	50	40	30

2. Renta inwalidzka I grupy inwalidów nie może wynosić mniej niż 300 zł miesięcznie.

Art. 40. W razie stwierdzenia na wniosek lub z urzędu przez komisję lekarską do spraw inwalidztwa i zatrudnienia istotnej zmiany w inwalidztwie osoby pobierającej rentę inwalidzką ustala się ponownie prawo do renty lub jej wysokość.

Art. 41. 1. Rencisście pobierającemu rentę inwalidzką i zaliczonemu do III grupy inwalidów wstrzymuje się wypłatę renty, jeżeli nie podjął zatrudnienia, do którego został skierowany i które — w myśl orzeczenia komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia — odpowiadało jego sprawności fizycznej oraz kwalifikacjom zawodowym. Wznowienie wypłaty renty następuje na wniosek rencisty od chwili podjęcia zatrudnienia, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące wstecz od daty złożenia wniosku.

2. Nie ma prawa do wyższej renty z powodu zaliczenia do wyższej grupy inwalidów rencista, który pobiera rentę inwalidzką i jest zaliczony do III grupy inwalidów, a nie podjął zatrudnienia, do którego został skierowany i które w myśl orzeczenia komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia odpowiada jego sprawności fizycznej oraz kwalifikacjom zawodowym.

3. Minister Pracy i Opieki Społecznej ustala zasady i tryb kierowania rencistów do zatrudnienia.

Art. 42. Renta inwalidzka ulega na wniosek rencisty zamianie na rentę starczą, jeżeli spełniły się warunki do przyznania tej renty.

Art. 43. Wysokość renty inwalidzkiej ulega na wniosek rencisty ponownemu ustaleniu, jeżeli spełnione są warunki określone w art. 32.

R o z d z i a ł IV.

Renta rodzinna.

Art. 44. Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny po pracowniku, który zmarł:

- 1) wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej lub
- 2) wskutek innych przyczyn i w chwili śmierci posiadał warunki wymagane do uzyskania renty inwalidzkiej lub starczej albo pobierał jedną z tych rent.

Art. 45. Za członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej uważa się pozostających na utrzymaniu pracownika w dniu jego śmierci:

- 1) małżonka i rodziców, jeżeli w dniu śmierci pracownika lub najpóźniej w ciągu 10 miesięcy od tego dnia
 - a) byli inwalidami lub
 - b) ukończyli wiek: mężczyźni 65 lat, kobiety 55 lat albo
 - c) wychowywali przynajmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa zmarłego pracownika w wieku do 7 lat,
- 2) dzieci, wnuki i rodzeństwo stanu wolnego:
 - a) w wieku do lat 16, a w razie uczęszczania do szkoły — do lat 18 albo
 - b) bez względu na wiek, jeżeli są inwalidami i inwalidztwo powstało w wieku do lat 16 lub w czasie uczęszczania do szkół w wieku do lat 18,
 - c) spełniających ponadto warunki, wymienione w art. 53.

Art. 46. 1. Małżonka rozwiedzionego uważa się za członka rodziny, uprawnionego do renty rodzinnej po zmarłym rozwiedzionym małżonku, jeżeli w chwili jego śmierci oprócz spełnienia innych warunków wymaganych do uzyskania renty miał prawo do alimentów ze strony rozwiedzionego małżonka.

2. Osobę, która zawarła związek małżeński z rencistą, uważa się za członka rodziny uprawnionego do renty rodzinnej, jeżeli z małżeństwa tego urodziło się dziecko lub małżeństwo trwało co najmniej 3 lata albo śmierć rencisty nastąpiła wskutek wypadku w zatrudnieniu, a ponadto spełnione są inne warunki wymagane do uzyskania tej renty.

Art. 47. Małżonek zmarłego pracownika lub rencisty traci prawo do renty rodzinnej w razie wstąpienia w ponowny związek małżeński.

Art. 48. Z tytułu wychowywania dzieci, wnuków lub rodzeństwa może być zaliczona tylko jedna osoba jako uprawniona do renty rodzinnej.

Art. 49. Za dzieci w rozumieniu dekretu uważa się dzieci:

- 1) własne,
- 2) przysposobione,
- 3) drugiego małżonka (pasierbów),
- 4) dzieci obce wzięte na utrzymanie i wychowanie.

Art. 50. 1. Dzieci obce, wnuki i rodzeństwo uważa się za członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym pracowniku, jeżeli:

- 1) nie mają prawa do renty rodzinnej po własnych rodzicach,
- 2) zostały wzięte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią pracownika oraz
- 3) rodzice ich nie żyją albo nie mogą zapewnić im utrzymania.

2. Dziecka obcego nie uważa się za członka rodziny uprawnionego do renty rodzinnej po zmarłym pracowniku, jeżeli chociaż jedno z rodziców dziecka żyje i może zapewnić mu utrzymanie, chyba że zmarły pracownik był opiekunem dziecka, ustanowionym przez władzę opiekuńczą.

3. Warunek określony w ust. 1 pkt 2 nie jest wymagany, jeśli śmierć pracownika jest następstwem wypadku lub choroby zawodowej.

Art. 51. Wszystkim członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna.

Art. 52. 1. Renta rodzinna wynosi miesięcznie na jednego uprawnionego członka rodziny 30% podstawy wymiaru renty, na dwóch uprawnionych członków rodziny tę rentę zwiększa się o 65 zł, na trzech i więcej uprawnionych członków rodziny rentę zwiększa się o 145 zł.

2. Jeżeli pracownik zmarł wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, wysokość renty rodzinnej określonej w ust. 1 podwyższa się o 10% podstawy wymiaru renty.

Art. 53. Renta rodzinna na dzieci, wnuki i rodzeństwo nie przysługuje w czasie korzystania przez nich ze świadczeń z funduszy publicznych w rozmiarze dostatecznym dla pokrycia kosztów utrzymania i wychowania.

Art. 54. W razie wstrzymania lub zawieszenia wypłaty renty jednemu z członków rodziny pozostałym członkom wypłaca się rentę w wysokości odpowiadającej ich liczbie.

R o z d z i a ł V.

Dodatki do rent.

Art. 55. 1. Rencista nie zatrudniony, pobierający rentę starczą lub inwalidzką, ma prawo do dodatków do renty dla dzieci, wnuków i rodzeństwa, które spełniają warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej.

2. Małżonek nie zatrudniony, pobierający rentę rodzinną, ma prawo do dodatków do renty rodzinnej dla dzieci, wnuków i rodzeństwa, które są uprawnione do renty rodzinnej. Prawo to przysługuje również nie zatrudnionemu opiekunowi tych dzieci.

3. Dodatki do rent wymienione w ust. 1 i 2 przysługują w wysokości zasiłków rodzinnych.

4. Pobieranie zasiłku rodzinnego na dziecko z tytułu zatrudnienia wyłącza prawo do dodatku wymienionego w ust. 1 i 2 na te same osoby.

Art. 56. 1. Za każdy rok pracy fizycznej w brackich zakładach pracy przysługuje dodatek miesięczny do:

- 1) renty starczej w wysokości od 1,25 zł do 7,50 zł, jeżeli podstawa wymiaru renty nie przekracza 1.000 zł,
- 2) renty inwalidzkiej, przysługującej w razie inwalidztwa powstałego wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej, w wysokości od 1,50 zł do 16,50 zł, jeżeli podstawa wymiaru renty nie przekracza 800 zł,
- 3) renty inwalidzkiej, przysługującej w razie inwalidztwa powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa:
 - a) w wysokości od 1,75 zł do 9 zł, jeżeli rencista był zaliczony do I grupy inwalidów, a podstawa wymiaru renty nie przekracza 700 zł,
 - b) w wysokości od 1 zł do 7,75 zł, jeżeli rencista był zaliczony do II grupy inwalidów, a podstawa wymiaru renty nie przekracza 900 zł,
 - c) w wysokości od 2,50 zł do 11 zł, jeżeli rencista był zaliczony do III grupy inwalidów, a podstawa wymiaru renty nie przekracza 1.200 zł.

2. Jeżeli pracownik uprawniony do dodatku określonego w ust. 1 zmarł, pozostajej wdowie, uprawnionej do renty rodzinnej, przysługuje za każdy rok pracy fizycznej męża w brackich zakładach pracy dodatek miesięczny:

- 1) w wysokości od 0,75 zł do 7 zł, jeżeli podstawa wymiaru nie przekracza 900 zł, a mąż zmarł wskutek wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej,
- 2) w wysokości od 1,25 zł do 4,25 zł, jeżeli podstawa wymiaru nie przekracza 600 zł, a mąż był uprawniony do renty starczej lub inwalidzkiej.

3. Minister Pracy i Opieki Społecznej określa szczegółowe warunki do uzyskania dodatku wymienionego w ust. 1 oraz jego wysokość.

4. Minister Pracy i Opieki Społecznej ustali wykaz brackich zakładów pracy.

Art. 57. 1. Za nieprzerwany okres zatrudnienia po Wyzwoleniu przysługuje do renty inwalidzkiej przyznanej w razie inwalidztwa, powstałego z innych przyczyn niż wypadek w zatrudnieniu lub choroba zawodowa dodatek miesięczny w następującej wysokości:

Przy nieprzerwanym okresie zatrudnienia	Dodatek wynosi w kategorii zatrudnienia	
	I	II
powyżej 15 do 20 lat	15% renty	10% renty
„ 20 lat	20% „	15% „

2. Dodatek wymieniony w ust. 1 nie przysługuje pracownikowi uprawnionemu do dodatku przysługującego z tytułu zatrudnienia w brackim zakładzie pracy.

Art. 58. Pracownikom nauki przysługuje dodatek miesięczny do renty w wysokości 50% renty bez uwzględnienia dodatków dla dzieci, wnuków i rodzeństwa. Renta łącznie z dodatkiem nie może przekraczać 100% podstawy wymiaru renty.

Art. 59. 1. Osobom uprawnionym do renty starczej lub inwalidzkiej, odznaczonym przez władze Polski Ludowej orderami: Budowniczych Polski Ludowej, Krzyża Grunwaldu, Virtuti Militari, Odrodzenia Polski lub Sztandaru Pracy, przysługuje miesięczny dodatek do tych rent w wysokości 25% renty bez uwzględnienia dodatków dla dzieci, wnuków i rodzeństwa.

2. Osobom uprawnionym do renty rodzinnej, odznaczonym orderami wymienionymi w ust. 1, przysługuje dodatek miesięczny do tej renty w wysokości 10% podstawy wymiaru renty.

R o z d z i a ł VI.

Zasiłek pogrzebowy.

Art. 60. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci:

- 1) rencisty pobierającego rentę z tytułu własnej pracy,
- 2) rencisty pobierającego rentę rodzinną,
- 3) małżonka i rodziców rencisty pobierającego rentę z tytułu własnej pracy, jeżeli w chwili śmierci pozostawali na jego utrzymaniu,

4) dzieci, wnuków i rodzeństwa rencisty pobierającego rentę z tytułu własnej pracy, jeżeli w chwili śmierci byli na jego utrzymaniu i spełniali warunki, określone w art. 45 pkt 2.

2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli zasiłek pogrzebowy przysługuje z tytułu zatrudnienia.

3. Prawo do zasiłku pogrzebowego wygasa w przypadku niezgłoszenia wniosku o przyznanie go w ciągu 6 miesięcy od daty śmierci osoby wymienionej w ust. 1.

Art. 61. Zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu.

Art. 62. Zasiłek pogrzebowy wynosi w razie śmierci:

- 1) rencisty pobierającego rentę z tytułu własnej pracy — trzykrotną rentę miesięczną, bez uwzględnienia dodatków dla dzieci,
- 2) osób wymienionych w art. 60 ust. 1 pkt 2—4 — 100% podstawy wymiaru renty.

R o z d z i a ł VII.

Świadczenia w naturze.

Art. 63. 1. Rencisci pobierający rentę z tytułu własnej pracy mają prawo do pomocy leczniczej i położniczej oraz do protezowania na warunkach przewidzianych dla pracowników. Członkowie rodziny rencisty pobierającego rentę z tytułu własnej pracy oraz osoby pobierające rentę rodzinną mają prawo do pomocy leczniczej i położniczej oraz do protezowania na warunkach przewidzianych dla członków rodziny pracowników.

2. Osoby, które uległy wypadkowi w zatrudnieniu lub zachorowały na chorobę zawodową, mają prawo do pomocy leczniczej dla leczenia następstw wypadku lub choroby zawodowej, chociażby nie miały prawa do renty, jeśli nie mają prawa do pomocy leczniczej z tytułu zatrudnienia.

Art. 64. 1. Osoby pobierające renty uzależnione od inwalidztwa mogą być na swój wniosek lub z urzędu poddane specjalnemu leczeniu i przeszkoleniu w celu całkowitego lub częściowego przywrócenia im zdolności do pracy lub zapobieżenia pogorszeniu stanu zdrowia. W razie odmowy poddania się temu leczeniu lub przeszkoleniu wspomniane osoby nie mają prawa do wyższej renty w przypadku pogorszenia stanu zdrowia i zaliczenia ich do wyższej grupy inwalidów.

2. Minister Pracy i Opieki Społecznej ustali szczegółowe zasady przeszkalania inwalidów oraz związany z tym tryb postępowania.

Art. 65. Osoba otrzymująca rentę może być na swój wniosek umieszczona w domu rencisty lub w innym zakładzie pomocy społecznej. Na pokrycie kosztów utrzymania w tych instytucjach można potrącić najwyżej 80% renty.

R o z d z i a ł VIII.

Postępowanie w sprawach świadczeń.

Art. 66. Postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku, zgłoszonego za zgodą zainteresowanego przez zakład pracy lub radę zakładową (miejscową) albo na wniosek samego zainteresowanego lub jego pełnomocnika.

Art. 67. Zakład obowiązany jest udzielać osobom uprawnionym do świadczeń stosownych zaliczek, jeżeli po otrzymaniu wniosku prawo do świadczeń zostało ustalone, ale wydanie decyzji ulega zwłoce z powodu nieustalenia wysokości świadczeń lub innych okoliczności.

Art. 68. Dla ustalenia okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość Zakład jest uprawniony:

- a) wzywać i przesłuchiwać zainteresowanych, świadków oraz biegłych,
- b) kierować osoby ubiegające się o świadczenie oraz rencistów do komisji do spraw inwalidztwa i zatrudnienia,
- c) zwracać się do sądu z wnioskiem o przesłuchanie świadków lub biegłych.

Art. 69. Wszystkie organy administracji państwowej i jednostki gospodarki uspołecznionej obowiązane są udzielać Zakładowi pomocy w sprawach dotyczących powszechnego zaopatrzenia emerytalnego oraz wydawać bezpłatnie na żądanie Zakładu i zainteresowanego wszelkie dokumenty potrzebne do ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości.

Art. 70. W sprawach dotyczących powszechnego zaopatrzenia emerytalnego Zakład jest zwolniony od wszelkich opłat.

Art. 71. Wyciągi z akt stanu cywilnego, zaświadczenia wydawane dla ustalenia uprawnień do świadczeń, jako też pisma o wydanie tych dokumentów są wolne od opłat.

Art. 72. Zakład wznawia postępowanie zakończone prawomocną decyzją, jeżeli zainteresowany przedłoży nowe dowody mające istotny wpływ na ocenę prawa do renty lub jej wysokość.

Art. 73. 1. Osoby pobierające rentę obowiązane są zawiadomić Zakład o ustaniu lub zmianie okoliczności wymienionych w decyzji, a mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość.

2. Zakład ma prawo żądać od osób pobierających rentę przedkładania dowodów stwierdzających dalsze istnienie prawa do świadczeń oraz badać z urzędu, czy warunki do świadczeń nadal istnieją.

Art. 74. Prawomocne decyzje w sprawach o zwrot świadczeń podlegają wykonaniu w trybie egzekucji administracyjnej.

Art. 75. Od decyzji Zakładu przysługuje zainteresowanemu prawo wniesienia skargi do sądów ubezpieczeń społecznych.

Art. 76. Szczegółowy tryb postępowania, środki dowodowe służące do ustalenia prawa do świadczeń oraz zasady wypłaty świadczeń określa Minister Pracy i Opieki Społecznej.

R o z d z i a ł IX.

Renty dla osób szczególnie zasłużonych.

Art. 77. 1. Ustanawia się renty dla osób szczególnie zasłużonych dla Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz renty dla członków rodzin tych osób.

2. Warunki, wysokość oraz tryb przyznawania tych rent ustala Rada Ministrów.

R o z d z i a ł X.

Przepisy przejściowe i wprowadzające.

Art. 78. Ilekroć w rozdziale niniejszym mówi się o „dotychczasowych przepisach”, rozumie się przez to obowiązujące przed wejściem w życie dekretu przepisy o świadczeniach emerytalnych i wypadkowych, z ubezpieczenia społecznego, ubezpieczenia zastępczego i dodatkowego, przepisy o państwowym systemie emerytalnym oraz przepisy o świadczeniach, które zostały zlecone Zakładowi do wypłaty.

Art. 79. Przepisy dekretu stosuje się do wniosków o świadczenia, zgłoszonych po wejściu w życie dekretu. Do spraw, w których wniosek o świadczenia został zgłoszony przed wejściem w życie dekretu, stosuje się przepisy dotychczasowe, jeżeli dekret nie stanowi inaczej.

Art. 80. 1. Prawo do rent, pensji i zaopatrzeń przyznanych na podstawie dotychczasowych przepisów pozostaje w mocy. Do świadczeń tych mają odpowiednie zastosowanie art. 13, 14, 17 — 24, 41, 47, 53, 59, 63 — 66, 68 — 71, 73 — 75, 81, 83 pkt 1, art. 84, 85, 88, 90 i 91 niniejszego dekretu.

2. Rada Ministrów może podwyższyć stawki rent, pensji i zaopatrzeń wymienionych w ust. 1.

3. Osoby, które w dniu wejścia w życie dekretu pobierają zaopatrzenie emerytalne z tytułu własnej pracy z państwowego systemu emerytalnego wskutek przeniesienia w stan spoczynku z innych powodów niż trwała niezdolność do służby lub osiągnięcie wieku, tracą prawo do tego zaopatrzenia, chyba że:

- 1) przed dniem wejścia w życie dekretu ukończyły 60 lat i posiadają co najmniej 25 lat wysługi emerytalnej albo ukończyły 55 lat i posiadają 35 lat wysługi emerytalnej lub
- 2) są inwalidami.

4. Świadczenia dla dzieci (renty lub zaopatrzenia sieroce, dodatki i zasiłki rodzinne), przysługujące na podstawie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie dekretu, wypłaca się nadal na dotychczasowych zasadach. Rencistom zatrudnionym, którzy pobierają renty, pensje lub zaopatrzenia z tytułu własnej pracy na podstawie dotychczasowych przepisów, przysługuje na te same dzieci tylko zasiłek rodzinny z tytułu zatrudnienia. Wnioski o wznowienie wypłaty świadczeń dla dzieci złożone po wejściu w życie dekretu ocenia się według przepisów dekretu.

5. Pobieranie zasiłku rodzinnego z tytułu zatrudnienia na sierotę nie wyłącza prawa sieroty do renty, pensji lub zaopatrzenia sierociego, pobieranego na podstawie dotychczasowych przepisów.

6. Jeżeli członkowie rodziny pobierają po pracowniku rentę, pensję lub zaopatrzenie na podstawie dotychczasowych przepisów i powstaje prawo do renty rodzinnej na podstawie dekretu jeszcze dla innego członka rodziny, wysokość renty dla wszystkich uprawnionych członków rodziny ustala się według przepisów dekretu.

7. Wdowa pobierająca rentę lub zaopatrzenie wdowie na podstawie dotychczasowych przepisów z tytułu wychowywania dwojga dzieci traci prawo do tych świadczeń z chwilą utraty przez jedną sierotę prawa do renty sieroczej, chyba że druga sierota nie osiągnęła 7 lat albo wdowa jest inwalidą lub osiągnęła 55 lat.

8. W razie śmierci osoby pobierającej rentę, pensję lub zaopatrzenie na podstawie dotychczasowych przepi-

sów lub członka rodziny tej osoby przysługuje zasiłek pogrzebowy na warunkach i w wysokości, wymienionych w niniejszym dekrete.

Art. 81. Decyzje wydane na podstawie dotychczasowych przepisów nie podlegają rewizji, a wnioski o rewizję nie podlegają rozpatrzeniu z wyjątkiem przypadków przewidzianych w dekrete.

Art. 82. Wnioski o rentę rodzinną, zgłoszone po wejściu w życie dekretu przez wdowy, którym odmówiono renty przed wejściem w życie dekretu z powodu zdolności do pracy lub nieosiągnięcia odpowiedniego wieku, podlegają rozpatrzeniu na podstawie dekretu, jeżeli zachodzą łącznie następujące warunki:

- 1) mąż zmarł po dniu 1 lipca 1950 r.,
- 2) wdowa w chwili śmierci męża była na jego utrzymaniu,
- 3) podjęła zatrudnienie najpóźniej w ciągu 10 miesięcy po śmierci męża,
- 4) była zatrudniona w dniu wejścia w życie dekretu, a jeśli nie była zatrudniona, to z powodu niezdolności do pracy uzasadniającej zaliczenie do II grupy inwalidów.

Art. 83. Rozpatrzeniu podlegają również złożone po wejściu w życie dekretu wnioski:

- 1) rencistów, którzy w dniu wejścia w życie dekretu pobierali z tytułu własnej pracy wyłącznie rentę wypadkową lub świadczenia o charakterze rentowym z ubezpieczenia dodatkowego, jeżeli byli zatrudnieni po przyznaniu renty,
- 2) rencistów, którzy w dniu wejścia w życie dekretu nie pobierali renty z tytułu własnej pracy z powodu zawieszenia jej wypłaty w związku z zarobkowaniem.

Art. 84. Osobom, które w dniu wejścia w życie dekretu pobierały rentę emerytalną lub zaopatrzenie emerytalne z tytułu własnej pracy na podstawie dotychczasowych przepisów, przyznaje się na ich wniosek zamiast tych świadczeń świadczenia określone w dekrete tylko w przypadkach, gdy osoby te były zatrudnione po wejściu w życie dekretu co najmniej przez 3 lata i spełniają warunki przewidziane w dekrete. Zatrudnienie po wejściu w życie dekretu może trwać krócej niż 3 lata, jeżeli wymieniona osoba uległa wypadkowi w zatrudnieniu lub zachorowała na chorobę zawodową po wejściu w życie dekretu.

Art. 85. 1. Rencistów, pobierających na podstawie dotychczasowych przepisów renty, pensje lub zaopatrzenie uzależnione od niezdolności do pracy, poddaje się badaniom lekarskim z urzędu lub na wniosek zainteresowanego. Badania z urzędu nie przeprowadza się, gdy niezdolność była uznana za trwałą albo rencista ukończył: mężczyzna 60 lat, a kobieta 55 lat.

2. Renta, pensja lub zaopatrzenie emerytalne uzależnione od niezdolności do pracy ulega wstrzymaniu, jeżeli kontrolne badanie lekarskie ustali, że stan zdrowia rencisty nie uzasadnia zaliczenia go co najmniej do III grupy inwalidów.

3. Renta wypadkowa ulega wstrzymaniu lub zmniejszeniu, jeżeli kontrolne badanie lekarskie ustali poprawę stanu zdrowia, którą ocenia się według dotychczasowych zasad orzecznictwa lekarskiego w sprawach wypadkowych. Renta wypadkowa nie ulega podwyższeniu, jeżeli pogorszenie stanu zdrowia wskutek następstw wypadku

lub choroby zawodowej nie uzasadnia zaliczenia co najmniej do III grupy inwalidów.

4. Jeżeli na podstawie kontrolnego badania lekarskiego rencista pobierający na podstawie dotychczasowych przepisów rentę bez dodatku za bezradność zostanie zaliczony do I grupy inwalidów, rentę podwyższa się o 50% bez uwzględnienia dodatków dla dzieci. Jeżeli kontrolne badanie lekarskie wykaże, że stan zdrowia rencisty pobierającego na podstawie dotychczasowych przepisów rentę z dodatkiem za bezradność nie uzasadnia zaliczenia go do I grupy inwalidów, wstrzymuje się wypłatę tego dodatku.

Art. 36. 1. Przy rozpatrywaniu wniosków o świadczenia dla członków rodziny, złożonych po wejściu w życie dekretu, nie podlegają ocenie uprawnienia rencisty, który w dniu śmierci pobierał rentę emerytalną lub zaopatrzenie emerytalne, lub pensję bracką z tytułu własnej pracy na podstawie dotychczasowych przepisów. Uprawnienia rencistów nie podlegają ocenie również przy rozpatrywaniu wniosków złożonych przez wdowy, które pobierały pensje wdowie przy zastosowaniu art. 5 ustawy z dnia 1 lipca 1949 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. Nr 42, poz. 304).

2. W razie śmierci rencisty, który w chwili wejścia w życie dekretu pobierał wyłącznie rentę wypadkową z tytułu własnej pracy, przy rozpatrywaniu wniosków o świadczenia dla członków rodziny, złożonych po wejściu w życie dekretu, uznaje się, że rencista miał prawo do renty inwalidzkiej, jeżeli pobierał rentę wypadkową z tytułu utraty co najmniej 50% zdolności do zarabkowania albo zmarł wskutek następstw wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej. Przepis ten stosuje się do wdów po drobnych producentach rolnych tylko w przypadku, gdy śmierć ich małżonka była następstwem wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej.

3. W przypadkach wymienionych w ust. 1 i 2 za podstawę wymiaru renty przyjmuje się faktyczny zarobek udowodniony dokumentami przy zastosowaniu przepisu art. 11. W razie niemożności ustalenia faktycznego zarobku za podstawę wymiaru renty przyjmuje się kwotę 500 zł.

4. Przepisy ust. 1 i 2 nie mają zastosowania, jeżeli rencista był zatrudniony po wejściu w życie dekretu i z tego tytułu przysługiwałaby renta wyższa w myśl art. 84.

Art. 87. Rodzice mają prawo do świadczeń przewidzianych w dekrecie tylko wówczas, gdy pracownik lub rencista zmarł po wejściu w życie dekretu.

Art. 88. Do czasu utworzenia komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia orzecznictwo lekarskie będzie wykonywane przez lekarzy Zakładu według zasad określonych przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 89. Pracownikom, którzy w dniu wejścia w życie dekretu byli objęci państwowym systemem emerytalnym, przysługuje na ich wniosek prawo do renty starczej, jeżeli do dnia 1 lipca 1959 r. osiągną:

- 1) 35 lat zatrudnienia i ukończą 55 lat lub
- 2) 25 lat zatrudnienia i ukończą 60 lat,

Art. 90. Kwot świadczeń, które według dotychczasowych przepisów zostały uznane przez Zakład za nadpłacone, nie należy potrącać ani żądać ich zwrotu, chyba że zachodzą warunki określone w art. 20 ust. 2 i 3.

Art. 91. Rencistom, którzy na podstawie dotychczasowych przepisów byli uprawnieni do otrzymania zwrotu kosztów przesiedlenia, a zgłosili odpowiedni wniosek po wejściu w życie dekretu, przysługuje zwrot tych kosztów, jeżeli:

- 1) przesiedlenie nastąpiło przed wejściem w życie dekretu oraz
- 2) wniosek został zgłoszony najpóźniej w ciągu sześciu miesięcy po wejściu w życie dekretu.

Art. 92. Do dziesięcioletniego okresu, wymienionego w art. 38 ust. 2, nie wlicza się również okresu pobierania renty emerytalnej lub zaopatrzenia emerytalnego na podstawie dotychczasowych przepisów.

Art. 93. 1. Świadczenia o charakterze rentowym z tytułu pracy, wypłacane dotychczas przez społeczne zakłady pracy na podstawie przepisów prawnych lub wskutek przejęcia zakładów pracy na własność lub pod zarząd Państwa, przejmuje Zakład do wypłaty niezależnie od innych świadczeń.

2. Uchyla się moc prawną tytułów do świadczeń, określonych w ust. 1, jeżeli prawo do tych świadczeń nie powstało przed dniem wejścia w życie niniejszego dekretu.

3. Przepis ust. 2 nie narusza mocy wyroków sądowych.

Art. 94. 1. Likwiduje się pracownicze kasy emerytalne.

2. Świadczenia, przyznane na podstawie wniosków zgłoszonych przed wejściem w życie dekretu, przejmuje Zakład i wypłaca je nadal w dotychczasowej wysokości niezależnie od innych świadczeń rentowych, jeśli w ten sposób wypłacane były do dnia wejścia w życie dekretu.

3. Renty przyznane na zasadach dekretu pracownikom, którzy w dniu wejścia w życie dekretu byli członkami pracowniczych kas emerytalnych co najmniej przez 5 lat, nie mogą być niższe od kwot, jakie osoby te otrzymałyby na podstawie dotychczasowych przepisów z tych kas i z ubezpieczenia społecznego, gdyby w dniu wejścia w życie dekretu miały prawo do renty lub zaopatrzenia emerytalnego.

Art. 95. Roszczenia o zwrot świadczeń lub o wynagrodzenie szkód, przewidzianych w art. 25 i 26, które wpłynęły do komisji arbitrażowej lub do sądu przed wejściem w życie dekretu, ocenia się według dotychczasowych przepisów dotyczących tych spraw.

Art. 96. Do czasu wejścia w życie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym dla członków spółdzielni pracy, członkowie i kandydaci na członków tych spółdzielni uważani są za pracowników w rozumieniu art. 4 ust. 1, jeżeli praca w spółdzielni stanowi ich główne źródło utrzymania.

Art. 97. Świadczenia emerytalne przyznane na podstawie wniosków zgłoszonych przed dniem wejścia w

życie dekretu b. pracownikom b. Polskiego Monopolu Loteryjnego i b. Polskiego Monopolu Solnego lub członkom ich rodzin na podstawie rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 3 kwietnia 1935 r. o stosunku służbowym, uposażeniu i zaopatrzeniu emerytalnym pracowników Polskiego Monopolu Tytoniowego, Polskiego Monopolu Spirytusowego, Polskiego Monopolu Solnego i Polskiego Monopolu Loteryjnego (Dz. U. Nr 31, poz. 228 z późniejszymi zmianami) — wypłaca Zakład.

Art. 98. Osobom, które wskutek szczególnych okoliczności nie posiadają warunków wymaganych do uzyskania prawa do renty i nie mają niezbędnych środków utrzymania, może Minister Pracy i Opieki Społecznej przyznać wyjątkowo rentę i określić jej wysokość. Wysokość ta nie może przekraczać stawek przewidzianych w niniejszym dekrete.

R o z d z i a ł X I.

Przepisy końcowe.

Art. 99. 1. Tracą moc wszystkie dotychczasowe przepisy w przedmiotach uregulowanych niniejszym dekretem.

2. W szczególności tracą moc:

- 1) ustawa z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. z 1934 r. Nr 20, poz. 160 z późniejszymi zmianami),
- 2) rozporządzenie z dnia 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. Nr 106, poz. 911 z późniejszymi zmianami),
- 3) art.: 1 pkt 2, 3, 6, 8, 9, 11 — 16, 134 — 211, 214 — 216, 251 — 253, 292 — 295, 301 — 304, 307, 311 ust. 2, 313 i 314 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 51, poz. 396 z późniejszymi zmianami),
- 4) art.: 3 — 7, 8 ust. 2, 9 pkt 2, 3, 5 i 6, 11 ustawy z dnia 1 marca 1949 r. o zmianie niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 18, poz. 109),
- 5) ustawa o bractwach górniczych w brzmieniu ustalonym obwieszczeniem z dnia 17 czerwca 1912 r. (Zb. u. pr. str. 137 i nast.),
- 6) ustawa z dnia 11 grudnia 1924 r. o zaopatrzeniu osób szczególnie zasłużonych oraz o wyjątkowym zaopatrzeniu opartym na innych tytułach prawnych (Dz. U. z 1925 r. Nr 2, poz. 12 — z późniejszymi zmianami),
- 7) rozporządzenie z dnia 6 marca 1928 r. o zaopatrzeniu b. skazańców politycznych (Dz. U. z 1931 r. Nr 47, poz. 406 z późniejszymi zmianami),
- 8) ustawa z dnia 2 lipca 1937 r. o zapewnieniu pracy i zaopatrzeniu uczestników walk o niepodległość Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 59, poz. 464 z późniejszymi zmianami),
- 9) dekret z dnia 21 września 1950 r. o zniesieniu odrębnych systemów emerytalnych dla pracowników b. związków samorządu terytorialnego oraz ich przed-

siębiorstw i zakładów (Dz. U. Nr 44, poz. 407 z późniejszymi zmianami).

Art. 100. Pozostają w mocy przepisy:

- 1) ustawy z dnia 1 lipca 1949 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. Nr 42, poz. 304 z późniejszymi zmianami), dotyczące weryfikacji praw emerytalnych pracowników zatrudnionych na podstawie mianowania,
- 2) dotyczące zaopatrzenia oficerów, podoficerów i szeregowców Sił Zbrojnych, funkcjonariuszów organów bezpieczeństwa publicznego, Milicji Obywatelskiej i Straży Więziennej — do czasu zastąpienia ich przez nowe przepisy, przewidziane w art. 6 ust. 1,
- 3) o zaopatrzeniu emerytalnym i odszkodowaniu za nieszczęśliwe wypadki pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” — do czasu zastąpienia ich przez nowe przepisy, przewidziane w art. 6 ust. 2,
- 4) dotyczące świadczeń emerytalnych górników oparte na „Karcie Górnika”,
- 5) dotyczące świadczeń emerytalnych dla robotników zatrudnionych w zespołach formujących szkło.

Art. 101. Zaopatrzenie dla pracowników kolejowych i ich rodzin wymierza i wypłaca nadal Minister Kolei do czasu odmiennego uregulowania sprawy przez Radę Ministrów.

Art. 102. Przy stosowaniu przepisów niniejszego dekretu należy przestrzegać postanowień umów międzynarodowych, przyjętych przez Państwo Polskie w zakresie ubezpieczeń na wypadek inwalidztwa, starości i śmierci.

Art. 103. 1. Świadczenia przewidziane w dekrete z tytułu wypadku w zatrudnieniu przysługują w razie utraty zdolności do pracy lub śmierci osób, objętych na podstawie przepisów szczególnych uprawnieniami do świadczeń, określonych w ustawie z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U. z 1945 r. Nr 22, poz. 131 z późniejszymi zmianami).

2. Przepis ust. 1 stosuje się do wniosków o świadczenia, zgłoszonych po wejściu w życie dekretu.

Art. 104. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej przewidziane w art. 4 ust. 2 pkt 4 stosuje się również do ubezpieczeń uregulowanych ustawą z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 51, poz. 396 z późniejszymi zmianami) oraz dekretem z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz. U. Nr 66, poz. 414 z późniejszymi zmianami).

Art. 105. Zaopatrzenia przyznane na podstawie przepisów wymienionych w art. 99 pkt 6 i 7 wypłaca Zakład nadal w wysokości dotychczasowej.

Art. 106. Dekret wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1954 r. z tym zastrzeżeniem, że przepisy art. 80 ust. 3 wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1955 r., a art. 80 ust. 4 — z dniem 1 października 1954 r.

Przewodniczący Rady Państwa: A. Zawadzki
Sekretarz Rady Państwa: M. Rybicki